

"Simp", 2. XII '01

Väino Puura lõi veenva egotsentrilise Keisri rolli.

HARRI ROSPU

Tarkus prügimäel

Carl Orffi küllap mängitavaim ooper "Tark naine" on nüüd jõudnud Eesti lavale (esietendus Estonias 14. XII). Teos on kindlasti hea valik ja näitab muu hulgas ka teatri püüdu tasakaalustada repertuaari XX sajandi lava muusikaga, tehes seda järk-järgult ja väikeste annuste kaupa (meenutagem sügisel etendunud Manuel de Falla põnevat ooperit "La vida breve"). "Tark naine" võib tunduda kergelt haaratav nii vaatajale kui ka tegijatele, ent nagu ikka, peidab näiv lihtsus suuri raskusi.

Estoonlaste tõlgenduse muusikalise küljega saab jääda rahule. Dirigent Aivo Välja (debüüt etenduse muusikalise juhina) viis õhtu läbi meeldiva kindluse ja rütmitäpsusega, tema areng esimeste ooperidirigeerimistega võrreldes on suur ja loodetavasti jätkub. Väga õigustatud Orffi ooperi esitamine eesti keeles (tõlkinud Leelo Tungal ja Heli Mattisen), enamasti sai tekstist ka aru.

Peamised raskused "Targa naise" lavastamisel seostuvad ilmselt teose vormiga, mis just lavatõlgendustes jätab kohati tükeldatud mulje: stseenid lõpetatakse põhjalikult ja järgmisi alustatakse põhjalikult, st tegevushoog katkeb. Lavastaja Neeme Kuningas oli puudunud leida dunaamilist arengujoont ja tasandada stseenide üleminekuid, mis ilmselt edaspidi on veel sujuvamad. Teine probleem on lähenemisviisi, tõlgendusvõtme leidmine. Mõistagi pole "Tark naine" biidermeierlik muinasjutt. Tugevasti on tunda Shakespeare'i, Brechti distantseeritud etendamisteatri, printsipi "Tana mängime ..." mõjutusi. Aga ka mõned pikad monoloogid (Keiser, Tark naine), mis justkui kalduvad läbielamisteatri poole. Näib, et lavastaja toob esile esmajoones satiiriliste joontega mõistujutu ja vihjab tänapäevale (erakondade moraalitus, põhimõttelagedus, kõige müüdavus, võimudiktaat jms). Siin on häid leide: prükkaritest Hulgused (Alar Haak, Mart Madiste, Priit Volmer), kogenud loomamehe maneeridega Vangivalvur (Alar Pintsaar), mahlakas Talumehe kuju (Teo Maiste). Ka Eesliäjäja (Urmas Põldma) ja Muulaajaja (Mart Laur) ilmumine saaliloozist on mõjuv. Väino Puura lõi veenva egotsentrilise Keisri rolli. Heli Veskus (Tark naine) pani kuulama kõigepealt vokaalse tõlgendusega, lavaline ülesanne tundus algul ebamaarane. Roll hakkab elama alates stseenist, kus Targal naisel tuleb lahendada Keisri antud mõistatusi.

Lavastuse eelreklaamist läbi käinud mõtted eksperimenteerimisest ja Estonia konservatiivsuselegendi hajutamisest jäid siiski arusaamatuks. Eksperimenteerimine või uuendamine ei tähenda ju üksnes seda, et lavakujunduses (Hardi Volmer) on põhikujund prügimägi (seosed tänapäevaga) ja et režii toob lauljad kohati publiku sekka (Hulkurite vaimukas joomingustseen). Tegemist peaks olema – kui tahetakse – teatrikeele, vormi uuendamiseks. Just seda oleks pidanud vajadusel välja lugema nii režii lahendustest, kujunditest kui ka tööst lauljatega. Võimalik, et praegu ollakse veel poolel teel, et lavastus vajab küpsemist. Ilma selle eksperimenteerimisega

Shakespeare'i, Brechti distantseeritud etendusteatri, printsipi "Täna mängime ..." mõjutusi. Aga ka mõned pikad monoloogid (Keiser, Tark naine), mis justkui kalduvad läbielamisteatri poole. Näib, et lavastaja toob esile esmajoones satiiriliste joontega mõistujutu ja vihjab tänapäevale (erakondade moraalitus, põhimõttelagedus, kõige müüdavus, võimudiktaat jms). Siin on häid leide: prükkaritest Hulgused (Alar Haak, Mart Madiste, Priit Volmer), kogenud lõomamehe maneeridega Vangivalvur (Alar Pintsaar), mahlakas Talumehe kuju (Teo Maiste). Ka Eesliajaja (Urmas Põldma) ja Muulaajaja (Mart Laur) ilmumine saaliloožist on mõjuv. Väino Puura löi veenva egotsentrilise Keisri rolli. Heli Veskus (Tark naine) pani kuulama kõigepealt vokaalse tõlgendusega, lavaline ülesanne tundus algul ebamaarane. Roll hakkab elama alates stseenist, kus Targal naisel tuleb lahendada Keisri antud mõistajutusi.

Lavastuse eelreklaamist läbi käinud mõtted eksperimenteerimisest ja Estonia konservatiivsuselegendi hajutamisest jäid siiski arusaamatuks. Eksperimenteerimine või uuendamine ei tähenda ju üksnes seda, et lavakujunduses (Hardi Volmer) on põhikujund prügimägi (seosed tänapäevaga) ja et režii toob lauljad kohati publiku sekka (Hulkurite vaimukas joomingustseen). Tegemist peaks olema – kui tahetakse – teatrikeele, vormi uuendamiseks. Just seda oleks pidanud vajadusel välja lugema nii režiiilahendustest, kujunditest kui ka tööst lauljatega. Võimalik, et praegu ollakse veel poolel teel, et lavastus vajab küpsemist. Ilma selle eksperimenteerimise jututa võiks Estonia "Tarka naist" pidada normaalseks ulmelis-nüüdisaegseks ooperitõlgenduseks. Igatahes on mõtet seda veel kord vaatama minna.

Võibolla on lavastaja uuel teel, leidmata praegu veel tasakaalu eri suundade vahel. Seisab ju Orffi "Targale naisele" olulise tõuke andnud Shakespeare'i "Troilus ja Cressidas": "Kuid pean teid kas targaks/ või armastavaks: targalt armastada/ käib [veel?] üle jõu, on jumalate rada." (Georg Meri tõlge.)

KRISTEL PAPP